

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ 20^ο ΑΙΩΝΑ

**Ενότητα 1: Σύντομη εισαγωγή στα λογοτεχνικά ρεύματα του
19^ο και του 20^ο αιώνα**

Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί Ενότητας

Βασικός σκοπός της πρώτης διδακτικής ενότητας είναι η αδρομερής περιγραφή των χαρακτηριστικών των λογοτεχνικών ρευμάτων του 19^{ου} και του 20^{ού} αι.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ρομαντισμός
2. Παρνασσισμός
3. Συμβολισμός
4. Αισθητισμός
5. Ρεαλισμός
6. Νατουραλισμός

Περιγραφή μαθήματος

Στην πρώτη-εισαγωγική ενότητα εξετάζονται τα λογοτεχνικά ρεύματα του 19^{ου} και του 20^{ού} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν αδρομερώς τα χαρακτηριστικά και οι αντιπροσωπευτικοί εκπρόσωποι του ρομαντισμού, του παρνασσισμού, του συμβολισμού, του αισθητισμού, του ρεαλισμού και του νατουραλισμού. Το μάθημα έχει επαναληπτικό χαρακτήρα.

Ρομαντισμός

❖ **Ρομαντισμός:** Λογοτεχνικό κίνημα που εμφανίστηκε στα τέλη του 18^{ου} αι., αρχικά στη Γερμανία, στη συνέχεια στη Γαλλία και έπειτα στη Μεγάλη Βρετανία· επηρέασε το σύνολο της καλλιτεχνικής και πνευματικής παραγωγής στις ευρωπαϊκές χώρες, αποκτώντας τον χαρακτήρα ενός γενικού ρεύματος που κυριάρχησε στην ευρωπαϊκή σκέψη και τέχνη στο πρώτο μισό του 19^{ου} αι. Η εμφάνισή του συμπίπτει με την εξέγερση ενάντια στους περιορισμούς και τους κανόνες που είχε επιβάλει στην τέχνη ο κλασικισμός και συνδέεται άμεσα με τις φιλελεύθερες ιδέες που αναπτύσσονταν παράλληλα στην Ευρώπη ενάντια στην απολυταρχία.

Ρομαντισμός

- Δίδεται έμφαση στο ρόλο της δημιουργικής φαντασίας στην ποίηση, η οποία, απαλλαγμένη από κανόνες, εκφράζει ελεύθερα την προσωπική εμπειρία.
- Στροφή προς νέες, πειραματικές ποιητικές μορφές χωρίς αυστηρή ομοιοκαταληξία ή δομή.
- Η φαντασία αντικαθιστά τη λογική ως μέσο γνώσης και ταυτόχρονα μετασχηματίζει και επανακαλύπτει τον κόσμο.

Ρομαντισμός

- Ο ποιητής αποκτά το ρόλο του οραματιστή, καθώς μέσω της φαντασίας διαβλέπει και συλλαμβάνει τη φύση των πραγμάτων, έχοντας σκοπό να αναπαραστήσει το άπειρο μέσα από το πεπερασμένο, το ιδανικό μέσα στο πραγματικό, το δυνατό μέσα στο υπαρκτό. Διατυπώνεται μια κοσμοθεωρία, η οποία αξιώνει την ενότητα φύσης και ανθρώπου σε ένα οργανικό σύνολο. Στη λογοτεχνία του ρομαντισμού παρατηρείται η εξομοίωση εσωτερικής διάθεσης και φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και η ιδέα ότι το έργο τέχνης αποτελεί ένα οργανικό όλο.
- Το ύφος χαρακτηρίζεται από έντονη εικονοπλασία και χρήση συμβολικών και μυθικών στοιχείων.

Ρομαντισμός

- Βασικοί εκπρόσωποι: Hugo, Young, Heine, Hoffman, Blake, Wordsworth, Coleridge, Keats, Byron, Lamartine, Leopardi, κ.ά.
- Έλληνες εκπρόσωποι: Αλέξανδρος Σούτσος, Παναγιώτης Σούτσος, Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής, Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, Αχιλλέας Παράσχος, Διονύσιος Σολωμός, κ.ά.

Ρομαντισμός

WILLIAM BLAKE, *Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΓΕΛΩΝ*

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:William_Blake_-_Christ_in_the_Sepulchre,_Guarded_by_Angels.jpg

Παρνασσισμός

❖ **Παρνασσισμός:** Γαλλικό λογοτεχνικό ρεύμα που προσπαθεί να επαναφέρει τις μορφές, μετά τη ρήξη του ρομαντισμού με την αρμονία της μορφής, με βάση τα κλασικιστικά πρότυπα. Ενδιαφέρεται για την καλλιέπεια της μορφής και αντλεί τα θέματά του από τη φύση, τη φιλοσοφία, τη μυθολογία και τον αρχαίο πολιτισμό. Η επίδραση της κλασικής τέχνης είναι ορατή στην επιθυμία των παρνασσιστών να εκφράσουν μέσα από την τέχνη τους τη γαλήνη και την αρμονία. Γενάρχης του παρνασσισμού θεωρείται ο Théophile Gautier. Ο παρνασσισμός διαμόρφωσε μέρος της ποιητικής του Παλαμά.

- Πλαστικότητα και ρυθμικότητα στη μορφή.

Παρνασσισμός

Πηγή:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Th%C3%A9o_Gautier.jpg

Πηγή:https://en.wikipedia.org/wiki/Kostis_Palamas

Συμβολισμός

❖ **Συμβολισμός:** Γαλλικό λογοτεχνικό κίνημα του 19^{ου} αι. Ο συμβολισμός δεν επιδιώκει να περιγράψει τα πράγματα ή να εκφράσει ιδέες και συναισθήματα, αλλά να τα υπαινιχθεί, να τα υποβάλλει με τη χρήση συμβόλων. Ο συμβολισμός ζητά «να πάρει η ποίηση από τη μουσική αυτό που της ανήκει». Σχετικά με τις ποιητικές φόρμες, ο συμβολισμός προτείνει νέες ρυθμικές ενορχηστρώσεις των έργων, με βασικό επίτευγμα τον ελευθερωμένο στίχο (ανισοσύλλαβος, συχνά ετερόμετρος στίχος, χωρίς στροφικές κανονικότητες). Ο *Δωδεκάλογος του Γύφτου* είναι το πρώτο εκτενές έργο, το οποίο εισάγει τη μετρική καινοτομία του συμβολισμού στα ελληνικά γράμματα. Οι κυριότεροι γάλλοι εκπρόσωποι: Mallarmé, Valéry, Rimbaud, Baudelaire, Verlaine, Jean Moréas. Οι κυριότεροι έλληνες συμβολιστές: Παλαμάς, Χατζόπουλος (*Το φθινόπωρο*, 1917), κ.ά..

- Μουσικότητα και υποβλητικότητα.

Συμβολισμός

Πηγή: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_St%C3%A9phane_Mallarm%C3%A9_\(Manet\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_St%C3%A9phane_Mallarm%C3%A9_(Manet).jpg)

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean_Mor%C3%A9as_1910.jpg

Το μανιφέστο του συμβολισμού

The Death of the Gravedigger, Carlos Schwabe

Πηγή: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mort_du_fossoyeur.jpg

Αισθητισμός

❖ **Αισθητισμός:** καλλιτεχνικό ρεύμα που αναπτύχθηκε κυρίως στη Μ. Βρετανία, στο τέλος του 19^{ου} αι., με κύριο εκφραστή τον Oscar Wilde. Πρέσβευε την αυτονομία της τέχνης, την ανάδειξη της ομορφιάς που ταυτιζόταν με το ανώφελο, την εξίσωση μουσικής και ποίησης, την ανύψωση της τέχνης πάνω από τη ζωή. Έλληνες λογοτέχνες που επηρεάστηκαν από τον αισθητισμό: Καβάφης, Καζαντζάκης, Επισκοπόπουλος, Ροδοκανάκης, κ.ά.

- «Η τέχνη για την τέχνη».

Αισθητισμός

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dante_Gabriel_Rossetti_-_Proserpine.JPG

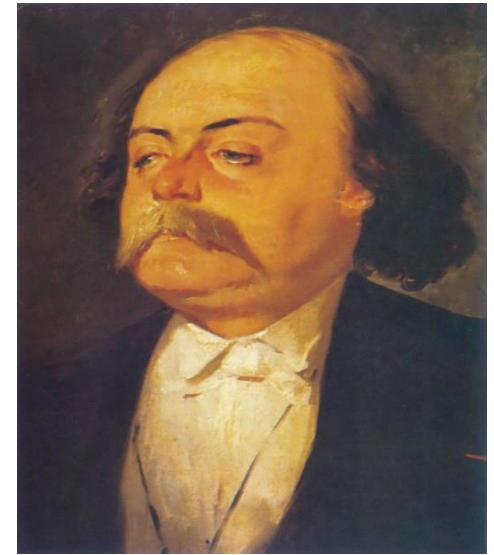

Ρεαλισμός

❖ **Ρεαλισμός:** λογοτεχνικό κίνημα που εμφανίστηκε στη Γαλλία, το β' μισό του 19^{ου} αι., και πρέσβευε την αναπαράσταση του πραγματικού κόσμου με φωτογραφική πιστότητα. Οι κυριότεροι γάλλοι εκπρόσωποι: Φλωμπέρ, Μπαλζάκ. Κύριος έλληνας εκπρόσωπος: Θεοτόκης.

- Αληθοφάνεια και αντικειμενικότητα.

Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flaubert-Giraud.jpg>

Ρεαλισμός

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edgar_Degas_-_Dance_Class.jpg

Νατουραλισμός

❖ **Νατουραλισμός:** λογοτεχνικό ευρωπαϊκό κίνημα που εμφανίστηκε το β' μισό του 19^{ου} αι. και αποτελεί ακραία έκφραση του ρεαλισμού. Ο νατουραλισμός επιδίδεται στην πιστή απεικόνιση – με επιστημονικές μεθόδους - σκηνών εξαθλίωσης της κατώτερης κοινωνικής – οικονομικής τάξης. Κυριότεροι εκπρόσωποι: Εμίλ Ζολά, Τολστόι, Ίψεν, Τσέχωφ, Καρκαβίτσας, Θεοτόκης.

Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File>

Νατουραλισμός

LES ROUGON-MACQUART

HISTOIRE NATURELLE ET SOCIALE D'UNE FAMILLE SOUS LE SECOND EMPIRE

NANA

PAR

ÉMILE ZOLA

PARIS

BIBLIOTHÈQUE CHARPENTIER

FASQUELLE, ÉDITEURS

11, RUE DE CASSEL, 11

Tous droits réservés

Πηγή: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:NanaZola.jpg>

Βιβλιογραφία

Η βασική αποδελτίωση του περιεχομένου της ενότητας βασίζεται στο *Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, Πατάκης, 2007.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη, Τίτλος μαθήματος: «Πρωτοπορίες στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και στην τέχνη του 20^{ού} αιώνα. Ενότητα 1: Σύντομη εισαγωγή στα λογοτεχνικά ρεύματα του 19^{ου} και του 20^{ού} αιώνα».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1853/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

